

SAMSUN BELEDİYESİ'NİN 1922-1923 YILLARINDA FAKİR VE ACİZLERE YARDIM FAALİYETLERİ*

Yrd.Doç.Dr.M. Emin YOLALICI**

Osmanlı Devleti'nde Belediye ve Belediye Meclisleri İstanbul'da 1854'de kurulmuş, taşralarda ise 1876 yılından sonra kurulmaya başlanmıştır. Zaman içerisinde ilke genelinde bütün vilâyet, sancak ve kazalarda örgütlenen Belediyeler, toplumun pek çok ihtiyaçlarına cevap verir hale gelmişlerdir.

Hiç şüphesiz belediyelerin faaliyetlerini bize aksettiren en önemli kaynak, Belediye Meclisleri'nin tuttıkları zabıt defterleridir. Genellikle " *Belediye Meclisi'ne Mahsûs Zabıt Defteridir* " adı ile bize ulaşmışlardır. Bu defterlerde Belediye Meclisi'nin oturum tarihi, oturumda hazır bulunan azaların adları, meclise intikâl eden dilekçeler ve görüşülecek konuların özeti, sonunda ilgili konu ile ilgili olarak meclisin aldığı kararın özeti yazılıdır.

Belediye meclis kararları, şehrin sosyal, kültürel, siyasî, malî, idarî, ekonomik vs. durumlarını bize aktaran en önemli belgelerdir. Bu kararlar içerisinde Belediye Meclisi başkan ve azalarının seçim usûlünü, belediye görev ve çalışanlarını, belediyenin gelir kaynaklarını, giderlerini, projelerini, istimlâk işlerini, ceza ve mükâfat uygulamalarını, sosyal faaliyet ve sosyal yaraları, fiyat hareketlerini, elektrik, su ve tramvay projelerini vs. gibi konuları görmek mümkündür.

Bu makalede ele almaya çalışacağım, Samsun'daki fakir ve acizlere yapılan yardımlar konusu, 1922-1923 yıllarına ait Samsun Belediye Meclisi Zabıt

* Bu makale Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi'nin 11. Sayısında yayımlanmıştır.

** Ondokuz Mayıs Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü.

Defteri'nden yararlanılarak incelenmiştir. Samsun'a ait elde bulunan en eski zabıt defteridir. Maaalesef, daha önceki yıllara ait defterler bulunamamıştır. Öyle zannediyoruz ki, ilgisizlik, vurdumduymazlık, ihmalkârlık diğer zabıt defterlerinin yok olmasına, tarihe ışık tutacak bilgilerin de ortadan kalkmasına neden olmuştur. Temennimiz, bundan sonra elde bulunan eser ve belgelerin titizlikle saklanması, bunlardan yararlanmak isteyen bilim adamlarına gerekli kolaylıkların sağlanmasıdır.

A) ACEZE (FAKİRLİK) MAAŞI

1. Aceze Maaşı Bağlanması Gerekeçleri

Fakirlere söz konusu maaşın bağlanmasının en önemli gerekeçesi, sosyal dengeyi kurmak, dilencilği önlemek, toplumun muhtaç kesimini başkasına muhtaç bırakmadan iyesini temin edecek bir seviyeye getirmektir. Öyle zannediyoruz ki, 1922-1923 yıllarında, fakirlere destek veren vakıf kurumlarının bozulmuş olması ve dolayısıyla acizlere ve fakirlere gerekli yardımların yapılmaması, bu konuya mahalli yönetimlerin el atmasına neden olmuştur.

Ayrıca, 1911 yılından beri devam eden savaşların toplumun hemen bütün kesimlerini etkilemesi, bu savaşlar sebebi ile fiyatların artması sonucu alım gücünün düşmesi de fakirliğin artması ve fakirlere yardımın azalması sonucunu doğurmuştur. Kendisi zaten zor geçinmekte olan şahıslar, fakirlere yardım imkânını bulamamışlardır. Toplumun bazı zengin kesimlerinin de, acıma duygusunu kaybetmeleri, " *komşum açken, ben nasıl karnımı doyurabilirim* " düşüncesinden uzaklaşmaları da, " *tok açın halinden ne anlar* " düsturunu benimsemelerine neden olmuştur.

İşte bu ve buna benzer gerekeçler, fakirlerin kendi hallerine bırakılmasını sağlamıştır. Mahalli idarelerden olan belediye örgütleri kurulmaya başlayınca, bu toplumsal yara Belediye Meclisleri'nde gündeme gelmiştir. Gerektiğinde bizim veya bizim çocuklarımızın da düşebileceği açlık, fakirlik, geçim sıkıntısı gibi gâilelerin ortadan kaldırılması veya azaltılması amacıyla belediye örgütleri tarafından fakir olanlara " *Aceze Maaşı* " adı altında aylık bağlanmıştır.

2. Aceze Maaşı Müracaatı ve Kararı

Fakirlik maaşı talebinde bulunanlar bir dilekçe ile Belediye Meclisi'ne

müracaat etmektedirler. Ancak dilekçelerine, fakir ve aciz olduğuna, kimsesi bulunmadığına, kendisinin ihtiyaçlarını karşılayacak derecede mal ve mülkü olmadığına dair, oturduğu mahalle veya köyün İhtiyar Hey'eti'nden alınmış bir “*Şehâdetnâme*” eklemek zorundadırlar.

Belediye Meclisi, şehâdetnâme ekli dilekçeyi içtima gününde ele alır. Meclis azaları, özellikle mahalle ihtiyar hey'etinin hazırladığı şehâdetnâmeyi inceleyerek olumlu veya olumsuz kararını verir. Eğer meclis, dilekçe sahibi kişinin gerçekten muhtaç olduğu kanaatine varır ise, kişinin maddî gücüne ve belediyenin imkânlarına göre ona aylık bağlar. Bu aylığı da hangi ayın, hangi gününden itibaren alacağı yine meclis kararında belirtilir.

Meclis, şehâdetnâmeyi inceleyerek, aceze maaşı talebinde bulunan kişinin isteğini red edebilir. Bu red olayında, ya şehâdetnâmede gösterilen, dilekçe sahibi kişinin mal ve mülkünün yeterli olması, kendisine bakacak çoluk ve çocuğunun bulunması etkili olur. Ya da, dilekçe sahibini tanıyan meclis azalarından bazılarının, o kişinin varlıklı olduğunu beyan eden görüşleri sonucu red edilir.

Meclisin, bazen de dilekçe sahiplerinin maaş talebini red etmesinin nedeni, o sene bütçenin yeni maaş tahsisine uygun olmamasıdır. Meselâ, 17 Haziran 1922 tarihli Samsun Belediye Meclis kararında, “*acizlerin istidası üzerine, bu sene onlara maaş tahsisi inkâmı olmadığı*” yazılmıştır. Bazen de, yine maaş bağlanması talebinde bulunan bir kişinin müracaatı üzerine, yine mevcut tahsisat olmadığı belirtilerek, maaş talebi reddedilmektedir. Meselâ, 21 Mayıs 1923 tarihli kararda, maaş talebinde bulunan Süleyman Paşa Camii müezzini Hacı Hakkı'nın müracaatına meclis, “*mevcut tahsisat olmadığından belediyece muavenet inkâmı bulunmadığı*” belirtilerek red edilmiştir.

3. Aceze Maaşı Bağlananlar

Daha önce belirtildiği üzere, fakir olduğunu beyan ederek, mahalli İhtiyar Heyeti'nin şehâdetnâmesini de ekleyerek müracaatta bulunan şahısların, bu talepleri belediye meclisinde görüşülerek karara bağlanır. Ancak her yıl, bu maaşa bağlananların durumu yeniden gözden geçirilerek, topluca tasdik yoluna başvurulur. Nitekim 18 Nisan 1923 tarihli Samsun Belediye Meclis kararında, o güne kadar aceze maaşı alan ve almakta olanların listesi görüşülmüş, ünvan ve isimleri ile aldıkları maaş miktarı yazılmış, sonunda da maaşlarının o surette ödenmesi şerhi konmuştur.

18 Nisan 1923 tarihine kadar Samsun Belediyesi'nden aceze maaşı alanların listesi aşağıda verilmiştir.

Tablo.1**1923 Yılında Samsun'da Belediye'den Aceze Maaşı Alanların Listesi**

Mahalle Miktarı(Kuruş)	Maaş Alanın Ünvan ve İsimleri	Maaş
Saidbeğ	Laz Ali zevcesi Safinaz	150
"	Hacı Hasan zevcesi Mühri	150
"	Kaşgar-oğlu Ali validesi Melek	150
"	Kör-oğlu Salih Efendi zevcesi Hanife	150
"	" " " " Hadice	150
"	Hacı kızının Fatma	200
"	Ekmekçi Halil Usta zevcesi Ayşe	150
"	Hikmet-oğlu Mustafa hemşiresi Emine Hanım	250
"	Müteveffa Ahmed zevcesi Atike	150
"	Şeyh Aziz Efendi kerimesi Feride	400
"	Tahtacı Ali zevcesi Zühre	150
"	Müteveffa Ahmed Usta kerimesi Hanife	150
"	Uzun Hahil-oğlu Ahmed zevcesi Hediye	150
"	Mustafa-oğlu kerimesi Ulviye	150
"	Kambur Mehmed Ali Ağa	200
"	Bekir Çavuş zevcesi Behiye	100
Kalfe	Hüsrev Efendi zevcesi Şerife	150
"	Şeyh Fevzi zevcesi Lebibe	200
"	Salih zevcesi Hayriye	150
"	Mahmud kerimesi Kezban	150

“	Seyyid Ağa zevcesi Emine	200
“	Mahmud-oğlu kerimesi Emine	200
“	Hidayet zevcesi Emine	200
“	Kavaklı Mustafa zevcesi Fatma	200
“	Cezayirli-oğlu Hayri zevcesi Cevahir	200
“	Kabartay Mehmed Beğ zevcesi Rabia	150
“	Köylü Ahmed kerimesi ve Hakkı hemşiresi Fatma	150
“	İshak Ağa kerimesi Fitnat	150
“	Laz Bayram zevcesi Şakire	150
Kılıçdede	Hacı Bolad-oğlu Ömer Abdülhakim	150
“	“ “ “ “ zevcesi Leyla	150
“	Cafer zevcesi Akile Hatun	150
“	Çerkes Mehmed zevcesi Medine	150
“	Veli-oğlu Rüşdi validesi Fatma	200
“	Ahmed-oğlu Abdi zevcesi Fatma	150
“	Müteveffa Kasap Ali zevcesi Fatma	150
“	Mehmed-oğlu Abdullah zevcesi Hadice	150
“	Müteveffa Hasan Çavuş zevcesi Üzrat	150
“	Süleyman Efendi zevcesi Zahide	150
“	Ahmed-oğlu zevcesi Asiye	100
Pazar	Müteveffa Mahmud zevcesi Esmâ	150
“	Ahmed zevcesi Hediye	150
“	Mehmed zevcesi Zekiye	150
“	Akif zevcesi Münire	150
“	Süleyman zevcesi Seher	250
“	Müteveffa Hafız Hilmi kerimesi Emine	150
“	Hacı Ömer'in Gülsüm	150

“	Çam-oğlu Hasan	150
“	Toy Kadı-oğlu Őakir zevcesi Fatma	150
“	Merhum İsmail Hakkı Efendi kerimesi Fatma	150
“	İki çocuğa bakan Bevvâb İsmail Ef. zevcesi Peyker Hanım	1.900
	Hançerli Kantarcı Mehmed Besim zevcesi Mahbube	200
“	Çarmar-oğlu zevcesi Sıdka	600
“	Kurı Hasan-oğlu Rasim validesi Emine	200
“	Kösef-oğlu AŞir zevcesi Fatma ve evladlığı Seniye	200
“	İbrahim-oğlu Hasan zevcesi Fatma	150
“	Yetim-oğlu Ahmed gelini Asiye	150
“	Müteveffa Hüseyin Efendi zevcesi Fatma	250
“	Mahmud zevcesi Fatma	200
“	Müteveffa Hüseyin Efendi zevcesi Bakiye	250
“	Hacı İbrahim damadı Ömer kerimesi Ayşe	250
“	Sivash-oğullarından Hacı Őükri	200
Kökçioğlu	Hamdi zevcesi Fatma	100
“	10 aylık Ahmed ismindeki çocuğun iaŐesi için halasına	100
“	İbrahim ismindeki çocuğun halası Şaziye	500
Cedid	Telgraf Muhabere Memuru Mehmed Beğ’in validesi Hadice	150
“	Yakub-oğlu İbrahim zevcesi Dursune	150
“	Ali Efendi kerimesi Vasfiye	150
“	2 yaşındaki Abdullah ve 3 yaşındaki Emine’nin iaŐesi için Şerife Hatun’a	400

Tabloda görüldüğü üzere, genellikle aceze maaşları 150-200 kuruş civarında tahsis edilmektedir. Ancak bazı fakirlere 250, 400, hatta 600 kuruş gibi daha yüksek rakamlarda maaş verildiği de görülmektedir. Bunda, kişinin daha fakir olması yanında, verilen şahsın önemli bir mevkiden olan birinin eşi olması da etkili olmaktadır. Ayrıca, kimsesiz çocuklara bakanlara da yüksek bir maaş bağlanmaktadır. Hatta, iki çocuğa bakan Peyker Hanım'a 1.900 kuruş maaş tahsis edilmiştir.

Yine, Belediye Meclisi'nin 18 Nisan 1923 tarihli kararının şerh bölümünde, Tablo.1'de gösterilen maaş tahsislerinin tasdik edildiği, ayrıca, bu aceze maaşı alanlardan, Saidbeğ Mahallesi'nden Şeyh Aziz Efendi kerimesi Feride Hanım'ın maaşının 200 kuruştan 400 kuruşa çıkarılması belirtilmiştir. Aynı şerhde, yeni müracaatta bulunan, Hançerli Mahallesi'nden Sivashlı-oğulları'ndan Hacı Şükrü'ye de 200 kuruş maaş tahsis edildiği yazılıdır.

Mart 1923 tarihine kadar aceze maaşı alanların listesi tablo.1'de verilmiştir. Bu tarihten sonra müracaat edenlere de maaş bağlanmıştır. Meclis zabıtlarında Ağustos 1923'e kadar yeni müracaat sonucu maaşa bağlananlar ise aşağıda gösterilmiştir.

Tablo.2

Mart 1923-Ağustos 1923 Arası Aceze Maaşı Bağlananlar

Mahallesi	Aceze Maaşı Alanın Ünvan ve İsmi	Karar Tarihi	Maaş Miktarı
			(Kuruş)
Kale	Cezayirli-oğullarından Receb Efendi zevcesi Bakiye Hanım	19 Ağustos 1923	150
“	Kuru-oğlu Mehmed kerimesi Gül Hatun	“	100
“	Akçaabatlı Çam-oğlu Mustafa zevcesi Nesime	“	100

Kılıçdede	Hasan zevcesi Zehra Hanım	16 Haziran 1923	125
"	Nalband Nuri zevcesi Hafize Hatun	8 Temmuz 1923	200
"	İsmail Efendi zevcesi Şakire	19 Ağustos 1923	100
	Saidbeğ Zeyneb Hanım	22 Mayıs 1923	100
-	Eski Rüsûmât Kapu Memuru Ahmed Efendi'nin zevcesi Hedayi	31 Mayıs 1923	150

Ağustos 1923 tarihi itibariyle, Samsun Belediyesi'nden aceze maaşı alanların miktarı 79'dur. O günlerde Samsun'un nüfusu, ülkenin savaş durumu, belediyenin imkânları da düşünülürse, aceze maaşı verilenlerin miktarının küçüksenmeyecek bir rakam olduğunu görürüz. Yani belediye, bütün imkânlarını kullanarak, fakirlerin sıkıntılarını az da olsa azaltılmak amacı ile elinden gelen gayreti göstermektedir. Bu durumu bir de belediyenin bazı harcama kalemleri ile kıyaslırsak, konuya daha da açıklık getirebiliriz. Belediyenin 1923 bütçesinden Rüsûmât Memurları ve diğer harcamalar için 220.400 kuruş ayrılmıştır. Buna karşılık 1923 Ağustos ayı itibariyle aceze maaşlarının aylık tutarı 16.000 kuruştan, yıllık olarak 192.000 kuruşa bâliğ olmaktadır. Böylece belediye, bütçesinin önemli bir kısmını aceze maaşlarına tahsis etmektedir.

Konuya bir de şahısların aldıkları aceze maaşı tutarları açısından yaklaşırsak, 1923 Ağustos ayı itibariyle, 100 kuruş alanların sayısı 8, 125 kuruş alanların 2, 150 kuruş alanların 43, 200 kuruş alanların 15, 250 kuruş alanların 5, 400 kuruş alanların 2, 500 kuruş alanların 1, 600 kuruş alanların 2 ve nihayet 1.900 kuruş alanların 1 kişi oldukları görülmektedir. Dolayısıyla aceze maaşları ortalama 150 ile 200 kuruş arasında değişmektedir. Buna karşılık 100 kuruş alanlar olduğu gibi, 1.900 kuruş alan da vardır.

4. Aceze Maaşına Zam Yapılması Uygulamaları

Belediyeden aceze maaşı alan aciz ve fakirlerden bir kısmı, halen almakta oldukları maaşın yeterli olmadığını belirterek, zam talebinde bulunmaktadır. Belediye Meclisi, bu talepleri inceleyerek, eğer uygun görür ve belediyenin de bütçesi imkân dahilinde ise, bu istekleri karşılamaktadır. Dolayısıyla söz konusu kişilerin aceze maaşlarına zam yapmaktadır.

Bu konuda Samsun Belediyesi Meclis zabıtlarında iki örnek vardır. Birincisi 18 Nisan 1923 tarihli mazbatadır. Burada halen 200 kuruş aceze maaşı

alan Saidbeğ Mahallesi'nden Şeyh Aziz Efendi'nin kerimesi Feride Hanım'a 200 kuruş daha zam yapılarak, maaşı 400 kuruşa çıkarılmıştır.

Diğer bir mazbatanın tarihi ise 7 Haziran 1923'dür. Burada da, halen almakta olduğu 200 kuruş maaşın kâfi gelmediğini belirten Aşir Efendi zevcesi Fatma'ya, belediye meclisi 200 kuruş daha zam yaparak aceze maaşını 400 kuruşa yükseltmiştir.

5.Aceze Maaşının Kesilmesi Uygulamaları

Belediyece fakirlere verilmekte olan aylık aceze maaşları, ya maaş alan kişinin ölümü, ya da fakirlik durumunun düzelmesi veya kendisine bakacak kişinin olması durumunda kesilmektedir.

Maaş alan bir kişinin ölümü ile ilgili örnek 23 Haziran 1923 tarihli Samsun Belediye Meclisi kararında görülmektedir. Burada, aceze tertibinden 600 kuruş maaş alan Hançerli Mahallesi'nden Çarmar-oğlu İsmail zevcesi Sıdika Hanım'ın ölümü üzerine maaşının kesilmesi kararı verilmiştir. Yine aynı zabıt kaydından öğrendiğimize göre, verilmekte olan aceze maaşı hem Sıdika Hanım'a, hem de iki torununa aittir. Ancak iki toruna verilen maaş da kesilmesine rağmen, bu çocukların Darüleytam'a yerleştirilmesi kararı verilerek, onların aç ve açıkta kalmaları önlenmiş, bakımlarının devamı sağlanmıştır.

Fakirlik durumunun düzelmesi ile ilgili örnek ise 5 Eylül 1923 tarihli meclis kararında mevcuttur. Bu kararda, halen 100 kuruş aceze maaşı alan Pazar Mahallesi'nden Muhacir İsmail zevcesi Şakire Hatun'un maaşının 1 Eylül 1923 tarihinden itibaren kesilmesi belirtilmiştir. Kesilme gerekçesi olarak da, oğlunun askerden gelmesi ve annesinin işesini sağlayacağını bildirmesi gösterilmiştir.

B.KİMSESİZ ÇOCUKLARA YAPILAN YARDIM UYGULAMALARI

Samsun Belediyesi'nin yardımında bulunduğu kişiler arasında kimsesiz, yetim veya şehit çocuklarının da bulunduğunu görmekteyiz. Mahalli yönetimler, bölgelerinin kimsesiz ve yetimlerine sahip çıkmışlar, onların bakım ve işeleri için belediyelerin imkânları dahilinde yardımda bulunmuşlardır.

Samsun Belediye Meclisi, eğer kendilerine bakacak durumda ve yaşta iseler, bu tür kimsesiz çocukların işelerini karşılamak üzere nakdi maaş bağlama usûlünü uygulamıştır. Buna örnek olarak 7 Haziran 1923 tarihli meclis zabtını gösterebiliriz. Burada, polis kanalıyla belediyeye getirilen biri erkek, diğeri kız ikiz çocukların erzak ve işelerinin karşılanması için 750'şer kuruştan 1.500 kuruş maaş tahsis edildiği yazılıdır.

Eğer kendisine bakamayacak yaşta kimsesiz çocuklar olur ise, bunların bakımı bir olgun ve yaşlı kişiye (daha çok kadınlara) verilmektedir. O kişilere de maaş tahsis edilmektedir. Samsun Belediye Meclis zabıtlarında bununla ilgili çok sayıda örnekler vardır.

Meselâ, 3 yaşında olup, Darüleytam'a kabul edilmeyen İstanbullu Hasan Efendi'nin çocuğu olup, kimsesiz olan Seyfeddin'in bakımı, Kavak'ın Irmak Mahallesi'nden Halil-oğlu İsmail'in zevcesi Hafize Hatun'a verilmiştir. Çocuğun iâşe, nafaka ve bakımı için de Hafize Hatun'a 25 Ekim 1922 tarihinden itibaren aylık olarak 700 kuruş maaş tahsis edilmiştir.

Yine, 2 aylık ve kimsesiz bir kız çocuğunun bakımı önce Bayburtlu Bilâl'e, bir hafta sonra da Bevvâb İsmail Efendi'nin zevcesine bırakılmıştır. Bu çocuğun da bakımı için bakıcısına 9 Aralık 1922'den itibaren 1.300 kuruş maaş bağlanmıştır. Hatta çocuğa bir hafta bakan Bilâl'in de bir haftalık ücreti belediyece ödenmiştir.

Aynı şekilde, 1 aylık bir çocuğun bakımını üstlenen halasına 600 kuruş, İbrahim adlı bir çocuğun bakıcısı olan halası Şaziye'ye 500 kuruş, 2 yaşındaki Abdullah ve 3 yaşındaki Emine'nin bakımını üstlenen Şerife Hatun'a 400 kuruş, iki çocuğa bakan Bevvâb İsmail Efendi'nin zevcesi Peyker Hanım'a 1.900 kuruş maaş bağlanmıştır.

Görüldüğü üzere, kimsesiz çocukların bakımlarını üstlenen kişilere yüksek maaşlar bağlanmaktadır. Aceze maaşlarının ortalama 150-200 kuruş olmasına karşılık, kimsesiz çocukların bakımlarını üstlenenlere ödenen aylıklar ise 400 kuruş ile 1.900 kuruş arasındadır. Böylece, kimsesiz çocukların özellikle gıda ihtiyaçlarının iyi karşılanması yönünde Samsun Belediyesi'nin hassas davrandığını söyleyebiliriz.

Samsun Belediyesi'nin kimsesiz çocukların bakımı yönünde uyguladığı bir sistem de, bu çocukların bakımını üstlenecek şahsı veya aileyi, belediye meclisinin seçmesi ve tayin etmesidir. Bu seçimi ve tayin de, müracaat edenlerin iyi tahkik edilmesi sonucunda yapılmaktadır. Nitekim 16 Aralık 1922 tarihli kararda, bir hafta önce 2 aylık bir kız çocuğunun bakımı Bayburtlu Bilâl'e verilmişken, sonradan ondan daha iyi bakacağına inanılan Bevvâb İsmail Efendi ailesi tercih edilmiştir.

Belediyenin kimsesiz ve yetim çocukların bakımı için takip ettiği en önemli uygulama da, onların Darüleytam'a yerleştirilmesi çabasıdır. Bununla ilgili örneklere zabıt kayıtlarında rastlanmaktadır. Meselâ, Samsun Belediyesi'nden 600 kuruş aceze maaşı alan Hançerli Mahallesi'nden Çarmar-oğlu İsmail zevcesi Sıdika Hanım'ın ölümü üzerine, ona ve iki torununa verilen maaş kesilmiş, buna karşılık kimsesiz kalan Kadir ve İsmail adındaki torunları Darüleytam'a yerleştirilmiştir.

Samsun Belediye Meclisi, bu ülke için can veren, şehit düşen kişilerin çocuklarını da ihmal etmemiştir. Nitekim 13 Ocak 1923 tarihli zabıt kaydında bu konu ile ilgili bir örnek vardır. Bu kayda göre, Rum çeteleri tarafından şehit edilen, Dereler karyesinden Abdullah-oğlu Mahmud'un 2 çocuğu yetim kalmıştır. Bu çocuklardan biri 3, diğeri 4 yaşındadır. Şehit düşen Mahmud'un köyde arazi ve emlâki ve çocuklara da yardım edecek kimsesi olmadığından, Dereler köyü İhtiyar Heyeti'nin bizzat meclise gelerek verdikleri izâhat ve yapılan tahkikattan anlaşılması gerekçesi ile çocuklara 200'er kuruştan 400 kuruş maaş tahsisi kararı verilmiştir. Ayrıca çocukların bakımı, Cedid Mahallesi'nden Abdullah Paşa Medresesi'nde oturan Şerife Hatun'a bırakılması ve maaşın ona verilmesi kayıtlıdır. Böylece Samsun Belediyesi, kimsesiz ve yetim çocuklar yanında, şehit çocuklarını da sefaletten kurtarmak, bakım ve iâşelerini karşılamak yönünde hayırlı hizmetler vermektedir.

C.FAKİRLERE YAPILAN DİĞER YARDIMLAR

Samsun Belediyesi'nin, mahallinde mevcut fakirlere veya yardıma muhtaç durumda olanlara veyahut çeşitli kurumlara da yardımlarda bulunduğunu gösteren zabıt kayıtları vardır.

Bu kayıtlardan birinde, malûl olan kocası ve iki evladı ile oturan ve fakir olan Zekiye nam kadına 1.000 kuruş nakdî yardım kararı yazılıdır. Burada, kimsesiz, yardım ve merhamete muhtaç olduğu belirtilmekte, ancak aceze maaşı bağlandığına dair bir kayıt mevcut bulunmamaktadır. Öyle zannediyoruz ki, bu yardım bir defaya mahsus görünmektedir.

Samsun Belediyesi, hasta, muhacir ve muhtaçların başka yerlere naklinde de destek vermektedir. Hatta, " *hasta ve muhtacinin nakli için geçmiş yıllarda olduğu gibi Müfettiş Süleyman Efendi'ye 500 kuruş i'tâ* " şeklinde yazılmış meclis zabıt kararından, bu tür yardımların eskiden beri devam ettiğini anlamaktayız. Nitekim, İspir muhacirlerinden müteveffa Ahmed'in zevcesi Ayşe'nin meccanen memleketine gönderilmesi dileğindeki dilekçesi, mecliste görüşülmüştür. Bu görüşmede, meclis azasından Hacı Molla Efendi'nin, vapurla meccanen göndereceğini beyan etmesi üzerine, durumun söz konusu kadına bildirilmesi kararı alınmıştır.

Samsun Belediyesi sadece yardıma muhtaç fakir, aciz, yetim, şehit çocuklarına yardım yapmakla kalmamış, ayrıca mahallin yetimhâne, hastahane gibi sosyal ve sağlık kurumlarına da yardım ve destek vermeyi sürdürmüştür.

Bu yardımlardan biri Darüleytam'a, yani yetimhaneye yapılan yardımlardır.

5 Ağustos 1923 tarihli Darüleytam'ın 3.000 lira (300.000 kuruş) yardım yapılması yönündeki tezkeresi belediye meclisinde görüşülmüştür. 7 Ağustos 1923 tarihinde meclisin aldığı kararda, yetimlerimize her türlü yardımı yapmanın Belediye heyetimizin en büyük arzusu olduğu belirtilmekte, ancak şu anda bu yardımı yapmanın belediyenin ödenekleri açısından mümkün olmadığı kaydedilmektedir. Yetimhanenin yardım isteği bu tarihte olumlu karşılanmamakta ise de, belediyenin bundan önceleri yetimhaneye her türlü desteği verdiği sonucunu çıkarmak yanlış olmasa gerektir. Hiç şüphesiz Samsun Belediyesi'nin yetimhaneye yardımları bundan sonra da devam etmiştir.

Samsun Belediyesi, bir sağlık kuruluşu olan Samsun Gureba Hastahanesi'ne de yardım yapmaktadır. Nitekim hastahänenin tamiri için Gureba Hastahanesi Baştabibliği'nin tezkeresi 11 Temmuz 1922 tarihli oturumda ele alınmıştır. Bu oturumda, belediye bütçesinin 17. Faslında yazılı olduğu üzere, hastahaneye yardım tertibinden 50.000 kuruş ayrıldığı belirtilerek, bu tertipten tamirat ve diğer masrafların karşılanması kararı yazılmıştır. Bu karardan öğrendiğimiz bir sonuç da, Gureba Hastahanesi'nin bütün masraflarının Samsun Belediyesi'nce karşılandığıdır. Oyle zannediyoruz ki, bu hastahane Samsun Belediyesi'ne bağlıdır.

Samsun Belediyesi'nin diğer bir yardım türü de, vefat eden fakirlerin techiz ve tekfin masraflarını karşılamasıdır. Nitekim meclisin 15 Nisan 1923 tarihli kararında bu yardım, büyükler için 300 kuruştan 600 kuruşa, küçükler için 200 kuruştan 300 kuruşa çıkarılmıştır. Küçüklerin yaş sınırı da 15 olarak gösterilmiştir.

Samsun Belediyesi'nin diğer bir yardım şekli de, belediyeden emekli olanlara verilen maaşlarının artırılmasıdır. Bu artırmada hayat pahalılığının yükselmesinin önemli rolü olsa gerektir. Nitekim, Seyfeddin'den eşi Afife Hatun'a bağlanan 700 kuruş maaş, 5 Aralık 1922 tarihinde 1.000 kuruşa çıkarılmıştır. Yine belediyeden emekli olan ve 250 kuruş maaş alan Ömer Hüseyin Usta'nın maaş artırımını ile ilgili dilekçesi mecliste görüşülmüştür. Sefalette olduğunu belirten söz konusu bu kişinin müracaatı üzerine, maaşına 100 kuruş zam yapılarak, 1 Mayıs 1923 tarihinden itibaren 350 kuruşa çıkarılmasına, ayrıca bir yıllık farkın da ödenmesine karar verilmiştir.